

Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk 2024

INNEHÅLL

Folkbildningsrådet och folkbildning	5
Folkbildningsrådets utlysning	6
Kunskapsinventering och samråd inför utlysningen	6
Praktiska utmaningar och strukturella hinder	7
Prioriteringar vid urval av verksamheter	8
Resultat	10
Verksamheten har fördubblats varje år	10
Inte bara språkkurser – tillfällen att använda språken	11
Trygga rum sänker trösklarna för att ta tillbaka språket	12
Förbättrad infrastruktur	13
Stort avtryck på de mindre språken	14
Framtiden	17
Bilaga	18
Genomförda projekt	18

SAMMANFATTNING

Regeringen lanserade 2022 ett handlingsprogram för bevarande och främjande av Sveriges nationella minoritetsspråk finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Som en del av programmet gavs Folkbildningsrådet i uppdrag (Ku2022/00884) att fördela medel till insatser som främjar nationella minoritetsspråk under perioden 2022 till 2024.

Folkbildningsrådet tog i december 2023 även emot ett bidrag på 415 000 kronor för att ytterligare stärka kunskaperna om judisk kultur och liv i Sverige (U2023/03358).

I denna rapport presenteras resultatet av ovanstående två insatser under perioden januari till december 2024.

Under 2024 fördelade Folkbildningsrådet 9 500 000 kronor till 24 projekt med ett kostnadsutfall för genomförd verksamhet på 9 069 000 kronor. Utöver språkkurser innehöll projekten även verksamhet med fokus på kultur som en inkörsport till språken. Dessutom ingick insatser för att förbättra infrastruktur för folkbildning kring språken, exempelvis produktion av läromedel. Ytterligare 415 000 kronor fördelades till satsningen på judisk kultur och liv.

Insatsen har bidragit till en kraftig ökning av antalet personer i Sverige som deltar i kurser kring nationella minoriteters språk och kultur, med en nära årlig fördubbling av antalet deltagare sedan satsningen inleddes. Totalt genomfördes under året 2 298 mötestillfällen omfattande 6 056 studie- och lektionstimmar och 9 299 deltagare. Universitets- och högskolerådets (UHR) siffror visar samtidigt att antalet studenter som antagits till kurser i nationella minoriteters språk och kultur på landets högskolor har legat konstant eller minskat under senare år, med totalt 1 825 antagna studenter under 2024.

Under 2024 genomfördes 86 renodlade språkkurser inom ramen för utlysningen, med sammanlagt 994 deltagare. Av dessa var 33 kurser på fortsättningsnivå. Av stor betydelse var att projekten erbjöd omfattande tillfällen att öva och använda språkkunskaperna, totalt deltog 3 776 personer i andra typer av arrangemang än språkcirklar som genomfördes på ett nationellt minoritetsspråk. Detta inkluderade en bredd av aktiviteter, såsom språkbad, hantverkskurser och kulturarrangemang. Deltagare från 173 olika orter deltog i projektverksamheten. I proportion

till storleken på målgruppen har satsningen nått en större andel av målgruppen i projekt med fokus på romani chib, meänkieli, jiddisch och umesamiska. Här utgör folkbildningsaktörer en viktig motor i revitaliseringen av språken.

Utvärderingar med deltagare i projektaktiviteterna vittnar om att folkbildningens arbetssätt och pedagogik effektivt sänker trösklarna för att ta tillbaka ett förlorat språk. Något som lyfts återkommande är förmågan att skapa trygga sammanhang i situationer där användning av språket är förknippat med erfarenheter av diskriminering.

Utredningen *Ett starkt judiskt liv för framtida generationer* (SOU 2024:3) liksom *Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset* (SOU 2023:68) har uppmärksammat folkbildningens betydelse för de nationella minoritetsspråken och har rekommenderat en fortsättning för riktade insatser via folkbildningen.

Folkbildningsrådet och folkbildning

Folkbildningsrådet är en ideell förening vars medlemmar representerar folkhögskolor och studieförbund runt om i Sverige. Ett av Folkbildningsrådets viktigaste uppdrag är att fördela pengar till folkhögskolor och studieförbund och säkerställa att de används på rätt sätt.

Studieförbunden finns i alla landets 290 kommuner, och folkhögskolor erbjuder långa kurser i 153 kommuner. Folkbildningen har nära koppling till civilsamhället och samverkan omfattar tusentals organisationer genom medlemskap, samverkansavtal, huvudmannaskap med mera.

En utgångspunkt för folkbildningens pedagogik är att deltagarna har ägarskap över vad och hur de ska lära sig. Deltagarna söker och bygger egen kunskap genom dialog, interaktion och reflektion.

Grunden för folkbildningen är att den är fri och frivillig. Det är därför upp till studieförbund, folkhögskolor och deras deltagare att själva styra innehållet i verksamheten. Av detta skäl är det enbart en mindre del av den statliga finansieringen genom Folkbildningsrådet som är öronmärkt till insatser med ett specifikt tematiskt innehåll. Insatsen som beskrivs i denna rapport är en sådan riktad insats.

Folkbildningsrådets utlysning

Regeringen lanserade i april 2022 ett handlingsprogram för bevarande och främjande av Sveriges nationella minoritetsspråk finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Som en del av programmet gavs Folkbildningsrådet i uppdrag (Ku2022/00884) att fördela medel till insatser som främjar nationella minoritetsspråk under perioden 2022 till 2024.

Folkbildningsrådet fick i december 2023 även uppdraget att fördela 415 000 kronor för att ytterligare stärka kunskaperna om judisk kultur och liv i Sverige (U2023/03358).

Kunskapsinventering och samråd inför utlysningen

Innan utlysningen tillkännagavs genomförde Folkbildningsrådet en kunskapsinventering. Ett stort antal personer med relevanta erfarenheter intervjuades och Folkbildningsrådet inhämtade även kunskap från samråd med nationella minoritetsorganisationer. Utifrån de behov och särskilda utmaningar som uttryckts under kunskapsinhämtningen formulerades fokus och prioriterade verksamheter för utlysningen.

En viktig utgångspunkt har varit att finansierade projekt måste uppvisa ett ägarskap från nationella minoriteter. I de fall nationella minoriteter inte redan organiskt ingått som medlem eller samarbetspartner hos den sökande folkhögskolan eller den lokala studieförbundsavdelningen, har därför utrymme getts för att söka medel för förstudier och kontaktskapande verksamhet för att förankra kommande verksamheter hos en målgrupp av nationella minoriteter. Möjligheten för bidragsmottagarna att genomföra förstudier har samtidigt varit ett viktigt sätt att bredda Folkbildningsrådets kunskapsunderlag.

Folkbildningsrådet har också krävt att sökande studieförbund och folkhögskolor artikulera en ambition att arbeta långsiktigt med nationella minoritetsrättigheter. Detta har inneburit att ansökningar för enstaka kulturarrangemang eller medvetandehöjande initiativ inte har beviljats

medel. Av samma skäl har det varit prioriterat att stödja utveckling av strategier för systematiskt arbete med att stärka nationella minoritetsspråk.

En viktig slutsats från samråd och intervjuer har varit att det krävs flera ingångar till språket för att åstadkomma revitalisering. Det räcker inte med enbart tillgång till språkstudier, utan mycket annat måste till för att skapa utrymme och intresse för språken. Därför har stöd också beviljats till kulturverksamheter med koppling till nationella minoriteter, liksom till annan identitetsstärkande verksamhet som skapar arenor för språken.

Praktiska utmaningar och strukturella hinder

Ett återkommande tema i intervjuer med folkbildare handlade om svårigheter att få ihop tillräckligt stora deltagarunderlag för att språkcirklar och kurser, inte minst på fortsättningsnivå, ska gå ihop ekonomiskt. Ett annat tema var brist på utbildade cirkelledare med kunskaper i minoritetsspråk. Brist på utbildningsmaterial var också ett återkommande tema, speciellt för de mindre varieteterna eller för språk som saknar ett etablerat skriftspråk. Det var därför angeläget att projektbidraget fick användas för att utveckla lösningar på praktiska problem som ligger i vägen för verksamhet på nationella minoritetsspråk.

Andra avvägningar i utformningen av utlysningen kretsade kring strukturella hinder för en revitalisering av språken. Under intervjuerna framkom tydligt att stigma och rädsla för diskriminering är en förklaring till varför många inte vill synas som deltagare i sammanhang som exponerar tillhörigheten till en minoritetsgrupp. Det ställer krav på flexibilitet och anpassning för att kunna nå ut till målgruppen, exempelvis när det gäller krav på registrering av deltagare med personnummer. Risker för rasistiska påhopp och attacker, vilket ställer krav på särskild säkerhet kring arrangemang, nämndes som ytterligare utmaningar. Av dessa skäl bedömdes det som motiverat att stödja projekt som ökar medvetandet om eller höjer språkens status, även om de inte omedelbart skapar arenor för språken, utan snarare har en inverkan på lång sikt.

Sökande studieförbund och folkhögskolor har också tillfrågats om hur de kommer att kvalitetssäkra verksamheten, inklusive hur projektet är utformat ur ett jämställdhetsperspektiv. De sökande har också fått redogöra för rutiner för att säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. En bedömning har även gjorts om den planerade verksamheten är praktiskt genomförbar och kostnadseffektiv.

Prioriteringar vid urval av verksamheter

Utifrån den behovsinventering som beskrivs ovan, formulerades i utlysningen följande exempel på bidragsberättigad verksamhet, under förutsättning att det finns en tydlig koppling till minoritetsspråkens revitalisering:

- språkstudier
- initiativ som skapar mötesplatser eller på annat sätt bidrar till praktiska förutsättningar för att nationella minoritetsspråk ska kunna utövas eller stärkas
- initiativ som underlättar studier i minoritetsspråk genom utveckling av exempelvis läromedel, digitala verktyg och översättning
- initiativ för att fortbilda lärare och ledare
- identitetsstärkande initiativ kring kultur, historia och språk som bidrar till att intresse och status för språken stärks, inklusive möjligheter att utöva och ta del av kultur på nationella minoritetsspråk
- initiativ för att ta fram långsiktiga strategier för stärkande av nationella minoritetsspråk genom folkbildningsinsatser
- initiativ hos folkhögskolor och lokala studieförbund för att utveckla en profil kring nationell minoritet
- initiativ till uppsökande, kontaktbyggande och nätverkande verksamheter som leder till samarbeten och stärkta plattformar för verksamhet med nationella minoriteter
- initiativ som förbättrar deltagarnas möjligheter till aktivt ägarskap i planering och genomförande av folkbildningsinsatser kring nationella minoriteter
- initiativ mot rasism eller diskriminering för att undanröja strukturella hinder för språkens utövande
- initiativ som bidrar till att språkens synlighet och ställning i det offentliga rummet stärks
- initiativ som möjliggör tvåspråkiga yrkesutbildningar
- initiativ som syftar till att nå nya deltagargrupper och ökad mångfald i verksamheten
- språktillval för deltagare i folkhögskolans ordinarie kurser

- mentorsprojekt, lägerverksamhet, temaveckor samt utforskning av mötesformer som inkluderar möjligheter till reflektion och lärande inom ramen för satsningens syfte.

I bedömningen av ansökningar har Folkbildningsrådet dessutom prioriterat projekt som:

- bygger på tidigare erfarenheter av arbete kring nationella minoriteter eller innehåller en reflektion över vilka insatser som fungerat och inte fungerat så som avsett
- har ett rättighetsbaserat arbetssätt och syftar till ett tydligt ägarskap hos nationella minoritetsgrupper¹
- innehåller en konkret plan för projektets genomförande inklusive en tydlig budget
- är baserade på en tydlig avsiktsförklaring från mottagaren om att jobba långsiktigt med nationella minoritetsfrågor.

¹ Med utgångspunkt i internationella konventioner om mänskliga rättigheter avser ett rättighetsbaserat förhållningssätt att skapa förändring genom att stärka människors egenmakt, i motsats till att behandlas som passiva föremål för åtgärder. Det fokuserar på strukturella orsaker till diskriminering och på individers ägarskap i initiativ för att undanröja hindren för deras tillgång till rättigheter. <https://ennhri.org/about-nhris/human-rights-based-approach/>

Resultat

Under 2024 fördelades 9 500 000 kronor till 24 projekt med ett kostnadsutfall för genomförd verksamhet på 9 069 000 kronor. Utöver språkkurser innehöll projekten även verksamhet med fokus på kultur som en inkörsport till språken. Dessutom ingick aktiviteter för att förbättra infrastrukturen för folkbildning kring språken, exempelvis produktion av läromedel. Ytterligare 415 000 kronor fördelades till Paideia folkhögskola från satsningen på judisk kultur och liv i Sverige.

Verksamheten har fördubblats varje år

Totalt genomfördes under året 2 298 mötestillfällen omfattande 6 056 studie- och lektionstimmar. Insatsen har bidragit till en kraftig ökning av antalet personer i Sverige som deltar i kurser kring nationella minoriteters språk och kultur, med en nära årlig fördubbling av antalet deltagare sedan satsningen inleddes. Totalt deltog 9 299 personer varav nästan 1 000 deltog i renodlade språkcirklar eller kurser inom ramen för utlysningen. Universitets- och högskolerådets (UHR) siffror visar samtidigt att antalet studenter som antagits till kurser i nationella minoriteters språk och kultur på landets högskolor har legat konstant eller minskat under senare år, med totalt 1 825 antagna studenter under 2024.²

Tabell 1. Antal deltagare i renodlade språkcirklar eller kurser

	Finska nybörjare	Finska forts	Jiddisch nybörjare	Jiddisch forts	Meänkieli nybörjare	Meänkieli forts
Kvinnor	217	69	48	36	48	14
Män	99	39	15	22	21	2
Totalt	316	108	63	58	69	16

² Utbildningar i de nationella minoritetsspråken och -kulturerna 2024, Universitets och högskolerådet. Judisk kultur och jiddisch hade 241 antagna, romsk kultur och romani chib 50 antagna, samisk kultur och samiska 512 antagna, sverigefinsk kultur och finska 850 antagna, meänkieli 56 antagna, "nationella minoriteter" 116 antagna.

	Romani nybörjare	Romani forts	Samiska nybörjare	Samiska forts	Totalt
Kvinnor	0	44	159	21	656
Män	0	54	77	9	338
Totalt	0	98	236	30	994

Inte bara språkkurser – tillfällen att använda språken

Under 2024 genomfördes 86 renodlade språkkurser, varav 33 på fortsättningsnivå. Av stor betydelse var att projekten även erbjöd omfattande tillfällen att öva och använda språkkunskaperna. Totalt deltog 3 776 personer i andra typer av arrangemang än språkcirklar som genomfördes på ett nationellt minoritetsspråk. Detta inkluderade aktiviteter som språkbud, hantverksskurser och kulturarrangemang.

Tabell 2. Antal språkcirklar/-kurser på nybörjar- och fortsättningsnivå

	Finska	Jiddisch	Meänkieli	Romani chib	Samiska språk	Totalt
Nybörjarnivå	22	5	14	0	12	53
Fortsättningsnivå	5	6	4	9	9	33
Totalt antal kurser	27	11	18	9	21	86

Merparten av högskolestudenterna i UHR:s statistik, vilken redovisar språk- och kulturkurser som en gemensam kategori, går enstaka kurser på grundnivå om 7,5 poäng, motsvarande 5 veckors heltidsstudier. Som jämförelse kan nämnas att en typisk studiecirkel i språk på nybörjarnivå ofta omfattar minst 20 studietimmar över 10 veckor och att studiecirkelarna vanligen kombinerats med att arrangören erbjuder kulturarrangemang, språkbud eller andra sammanhang där deltagare har haft möjlighet att förkovra sig i språken mellan träffarna.

Med verksamhet som pågår under lång tid skapas ofta förutsättningar för sociala relationer som ger deltagarna sammanhang för att använda språken bortom kurstillfällena.³

Tabell 3. Deltagare i verksamhet annan än språkkurs där språket användes

	Finska	Jiddisch	Meänkieli	Romani chib	Samiska språk	Totalt
Kvinnor	1 662	217	2	194	569	2 644
Män	788	133	1	61	149	1 132
Totalt	2 450	350	3	255	718	3 776

Trygga rum sänker trösklarna för att ta tillbaka språket

Utvärderingar med deltagare i projektaktiviteterna vittnar om att folkbildningens arbetssätt och pedagogik på olika sätt sänker trösklarna för att ta tillbaka ett förlorat språk.

Något som lyfts återkommande är förmågan att skapa trygga sammanhang i en situation där användning av språket är förknippat med trauma och diskriminering. Flera projekt rapporterar exempelvis om hur romska deltagare inledningsvis inte vågat delta i verksamhet med romska förtecken. Detta av rädsla för att en exponerad romsk identitet ska leda till diskriminering, men efter hand har allt fler velat delta i de romska kurserna.

Ytterligare projekt vittnar om en utsatthet som kräver förmåga att erbjuda trygga fysiska mötesplatser. Paideia folkhögskola sökte exempelvis extra resurser för att säkerställa deltagarnas säkerhet. En samarbetspartner till en folkhögskola utsattes för ett brandattentat förmodat på grund av sitt arbete kring minoritetsrättigheter. Ett projekt i Sápmi rapporterar om hur

³ SVT intervju med före detta deltagare i en språkcirkel hos ABF deltagarna har fortsatt att träffas privat och tala finska efter cirkelns slut. <https://www.svt.se/nyheter/utiset/ruotsinsuomalaisten-historiaa-kasitteleva-kurssi-toi-ninan-lahemmas-juuriaan>

verksamheten färgas av spänningarna i lokalsamhället förknippade med samiska rättigheter:

Varje möte börjar med en släktutredning. ... Vi vill veta och förstå varandra, utan att behöva vara på sin vakt. Eftersom aktiviteterna tydligt har riktats i första hand till den samiska minoriteten är (förutom ämnet för cirkeln) utbyte av erfarenheter och livsberättelser en viktig del av upplevelsen.

Deltagare i *Aktiviteter för att stärka små samiska språk*, Studieförbundet Vuxenskolan

I denna kontext är folkbildningens pedagogik instrumentell eftersom den bygger på deltagarnas aktiva medverkan i utformningen av verksamheten, vilket i sig bidrar till att skapa trygga sammanhang. Som nämnts tidigare har ett avgörande krav för tilldelning av medel också varit att den sökande har kunnat visa att insatsen är utformad efter behov som har formulerats av målgruppen själv. Majoriteten av projektrapporterna lyfter fram att satsningen har resulterat i fler och närmare samarbeten mellan studieförbund och folkhögskolor, och nationella minoriteter.

Förbättrad infrastruktur

Projekten har bidragit till att sänka trösklarna även på andra sätt. Riktade resurser har medfört att folkhögskolor och studieförbund har vågat erbjuda kurser trots stor osäkerhet kring storlek på deltagarunderlag och den ekonomiska bärkraften i kurser med en, relativt sett, smal målgrupp. En stor ökning i utbudet av språkrelaterade kurser har givetvis gjort det enklare att hitta tillfällen att lära sig nationella minoritetsspråk.

Reducerade kursavgifter har gjort det lättare att våga prova på en kurs. Flera projekt rapporterar om fullsatta kurser, extrainsatta kurser och kölistor efter att deltagaravgifterna tagits bort. Med en större deltagarbas har förutsättningarna för ekonomisk hållbarhet i kurserna, även efter satsningens slut, i sin tur förbättrats. Fler kurser på grundnivå har skapat bättre underlag för kurser på fortsättningsnivå.

Det har även varit viktigt att utformningen av verksamheten har tagit hänsyn till att målgruppen är utspridd över stora avstånd och att det finns ett begränsat underlag för lokal verksamhet på många håll. Totalt erbjöd 14 projektägare digitala kurser och deltagare från åtminstone 173 orter deltog i projektverksamheten

Även andra praktiska åtgärder har underlättat revitalisering av språken. Många av de läromedel som funnits tillgängliga har varit utformade för barn i modersmålsundervisning och det har saknats material anpassat för vuxenbildning. Insatsen har resulterat i flera läromedel för kurser i umesamiska, sydsamiska samt i flera varieteter i romani chib.

Projekten har även lett till mobilisering av lokala resurser genom samarbeten med andra aktörer, vilket har breddat utbudet av möjligheter att närma sig språken. Flera projekt genomfördes i kommuner inom förvaltningsområden för nationella minoritetsspråk och 14 projekt rapporterar att de har haft kontakt med ansvariga för nationella minoritetsrättigheter i kommunen eller regionen när verksamheten planerats. Ett återkommande tema har varit diskussioner om språkförsörjningen inom äldreomsorgen, med bland annat kurser i vårdfinska på folkhögskola och kulturarrangemang och IT-kurser riktade till äldre som genomförts på finska. Verksamhet som byggts upp med projektmedel har utgjort grunden för samarbete med kommuner kring finansiering av kommande verksamhet.

Stort avtryck på de mindre språken

Av de 24 genomförda projekten hade 6 fokus på mer än ett nationellt minoritetsspråk. Övriga 18 projekt fokuserade på enbart ett av språken. Finska och samiska språk dominerade med aktiviteter i 11 respektive 10 projekt och med det största antalet deltagare.

I proportion till storleken på målgruppen har satsningen emellertid nått en större andel av målgruppen i projekt med fokus på romani chib, meänkieli och jiddisch. Betydande insatser har även gjorts för umesamiskan. Här utgör folkbildningsaktörer en viktig motor i revitaliseringsarbetet.

Tabell 4. Språk i fokus för projekten

Projektägare	Projektnamn	Språk i fokus
Arbetarnas bildningsförbund	Resan	R
Arbetarnas bildningsförbund	ABF Finska i Stockholm levande språk & kultur	F
Arbetarnas bildningsförbund	Pitesamiska	S

Arbetarnas bildningsförbund	Norra Lapplands minoritetsspråkssatsning	F, M, S
Arbetarnas bildningsförbund	Finska rötter - en återknytning genom språk & kultur	F
Folkuniversitetet	Språkkurser online i Sveriges minoritetsspråk	F, M
Folkuniversitetet	Finland 107-årskalas	F
Folkuniversitetet	Sydsamiska i Dalarna	S
Mångkulturella Finska Folkhögskolan	Minoritetsspråk romani chib & finska	F, R
Nordens Folkhögskola Biskops Arnö	Konstkollo 2024	F, J, M, R. S
Paideia folkhögskola	Yiddishe folksbildunge	J
Sensus studieförbund	Samiska språksprånget & seminarier om meänkieli	S
Studieförbundet	Stärka den romska identiteten i skåne	R
Studieförbundet	Revitalisering av finska i Uppsala Västmanland	F
Studieförbundet Bilda	Typiskt romska	R
Studieförbundet Bilda	Samtalssamiska - med psalmer som språkverktyg	S
Studieförbundet Vuxenskolan	Samisk terminologi och språkbad	S
Studieförbundet Vuxenskolan	Minoritetsspråk i Luleå	F, M
Studieförbundet Vuxenskolan	Revitalisering av nationella minoritetsspråk & kulturer	F, J, M, R, S
Studieförbundet Vuxenskolan	Sverigeфинnar som minoritet & stoltheten	F

Studieförbundet Vuxenskolan	Ubmejesámien giälla Läromedel i Umesamiska	S
Studieförbundet Vuxenskolan	Aktiviteter för att stärka små samiska språk	S
Södra folkhögskolan	Av romer, om romer, för romer	R
Tornedalens Folkhögskola	Meänkielen keskus-Meänkieli Center	M

F=finska 11, J=jiddisch 3, M=meänkieli 6, R=romani chib 7, S=samiska språk 10.

Mångkulturella Finska folkhögskolan, Södra folkhögskolan och Bilda har alla ett växande antal deltagare i kurser i romani chib. Detta blir extra viktigt i ljuset av att vuxenutbildning i romani chib i stort sett saknas utanför folkbildningen. Satsningen har även resulterat i ett romskt folkbildningsnätverk som samarbetar för att främja romsk folkbildning.

Paideia folkhögskola är sedan tidigare ett nav för judiskt liv i Sverige, men genom satsningen har arbetet med att stärka jiddisch kraftigt expanderat med mer än en fördubbling av deltagare i språkkurser. Under 2024 genomfördes 10 språkkurser i jiddisch med sammanlagt 112 deltagare, varav 7 kurser på fortsättningsnivå. Hälften av folkhögskolans kursutbud har nu ett fokus på jiddisch och jiddischkultur. Satsningen har även hjälpt folkhögskolan att etablera kursverksamhet i Göteborg.

På ett motsvarande vis har Tornedalens folkhögskola ambitioner att bli ett nav för meänkieli och har påbörjat arbetet med att bygga upp ett meänkielicenter på folkhögskolan. En rad organisationer med intresse för meänkieli har slutit upp bakom initiativet och det nationella resursbiblioteket och *Institutet för språk och folkminnens* språkvårdare för meänkieli har förlagts intill folkhögskolans lokaler.

Satsningen innefattar också ett stort antal initiativ med fokus på de små samiska språken där exempelvis Studieförbundet Vuxenskolan slussar in ett betydande antal deltagare i kurser i umesamiska och utvecklar nya läromedel för det mest trängda av de samiska språken.

Framtiden

Flera folkhögskolor och på lokal nivå även flera studieförbund har organisationer för nationella minoriteter bland sina huvudmän. Verksamhet med fokus på nationella minoriteter och nationella minoriteters språk är alltså inte en ny företeelse inom folkbildningen. Satsningen har emellertid inneburit en vitalisering av redan pågående verksamhet och en kraftig expansion av verksamheten till nya deltagare och till nya orter.

Detta har skett samtidigt som antalet studenter i den formella vuxenutbildningen har varit konstant eller minskande, liksom antalet barn som deltar i modersmålsundervisning i skolan. Det är tydligt att folkbildningen är väl lämpad att hjälpa individer att ta tillbaka ett förlorat språk. En indikator på det ökande intresset för folkbildning med nationella minoriteter är att trycket på projektbidrag har ökat konstant sedan 2022. Antalet ansökningar för 2024 överskred långt tillgängliga medel.

Samtidigt som den riktade satsningen upphör pågår stora nedskärningar inom studieförbundens ordinarie verksamheter och i folkhögskolan har antalet studieplatser minskat till följd av det ansträngda ekonomiska läget. Samtliga projektägare rapporterar trots detta att de avser att fortsätta verksamhet med nationella minoriteter i någon form även efter att projektstödet upphört. Flera av dessa hade ingen verksamhet med nationella minoriteter innan satsningen inleddes. Minskade resurser kommer emellertid att påverka omfattningen och utformningen av verksamheten.

Utredningen *Ett starkt judiskt liv för framtida generationer* (SOU 2024:3) liksom *Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset* (SOU 2023:68) har uppmärksammat folkbildningens betydelse för de nationella minoritetsspråken och har rekommenderat en fortsättning för riktade insatser via folkbildningen.

Bilaga

Genomförda projekt

Ursprungligen beviljades stöd till 27 projekt under 2024. Till följd av neddragningar hos studieförbunden och uppsägningar av medarbetare kunde vissa projekt inte genomföras. Nedan sammanfattas innehåll och resultat i de 24 projekt som genomfördes.

Finska i Stockholm – levande språk och kultur

ABF, 410 296 kronor

I samarbete med Finska Föreningen i Stockholm genomförde ABF en specialsatsning för att nå ut till nya deltagare med hjälp av gratis deltagande och utåtriktade rekryteringssatsningar. Detta lyckades över förväntan och fler cirklar än ursprungligen planerat kunde genomföras tack vare stort söktryck. Totalt deltog 691 kvinnor och 310 män i fem språkcirklar, två språkcaféer, åtta cirklar/en kurs med fokus på kultur, konst och musik. Därtill genomfördes sju kulturprogram. Projektet har skapat förutsättningar för fortsatt verksamhet med målgruppen, med ett breddat underlag och nya cirkelledare. Projektet har gett mersmak för att påbörja verksamhet kring ytterligare nationella minoritetsspråk med fokus på judisk kultur och jiddisch.

Utvärdering med deltagarna vittnar om ett positivt mottagande:

Målgruppen har hittat till oss och till varandra och det skapar förutsättningar för oss att fortsätta att jobba med målgruppen över tid. Vi har också under projektet knutit kontakt med flera cirkelledare som fortsatt vill engagera sig och bilda för målgruppen inom folkbildningen.

Det finns exempel på deltagare som beskriver deras läranderesor som livsomvälvande och att de äntligen fått en nyckel till sin historia. Det finns också

exempel på grupper som valt att fortsätta att träffas efter avslutad kurs genom att ha en studiecirkel som en fri grupp.⁴

Att vi hade möjlighet att erbjuda cirklar och kulturprogram gratis gjorde en stor skillnad. Det sänkte trösklar och möjliggjorde för ett brett deltagande.

Finska rötter – en återknytning genom språk och kultur

ABF, 270 324 kronor

ABF i Haninge bedriver sedan länge verksamhet med fokus på finsk kultur, men erbjöd tidigare inte några språkkurser. Deltagarunderlaget åldras och de flesta deltagarna i den finska kulturverksamheten var tidigare äldre än 75 år. För att åstadkomma en föryngring storsatsade ABF med hjälp av satsningen på gratis språkkurser som ett sätt att attrahera nya och yngre personer till verksamheten. Satsningen föll väl ut med fler sökande än antalet tillgängliga platser, trots att fler finsskurser erbjöds än ursprungligen planerat. Före satsningen genomfördes inga språkkurser, 2023 genomfördes några första testcirklar och 2024 hela nio studiecirklar i finska, varav tre på fortsättningsnivå. Därtill genomfördes tre kulturaktiviteter inom ramen för projektet: ett språkcafé med bokklubb, en finsk tangokurs samt en träff kring finsk matkultur. Flera deltagare har vittnat om att de efter kurserna vågat börja prata finska med en förälder eller granne och kulturverksamheten lockar nu ett nytt, yngre deltagarunderlag.

Yiddishe folksbildung, samt projektet Judisk bildning i Sverige

Paideia folkhögskola, 2 540 000 kronor, 415 000 kronor

Med två nya heltidstjänster fokuserade på att utveckla folkhögskolans jiddischutbud har Paideia sedan 2022 expanderat utbudet av jiddischrelaterade kurser med finansiering från satsningen. Under 2024 genomfördes 72 kurser kring jiddisch och jiddisch kultur, omfattande totalt 1 660 undervisningstimmar och 1 333 deltagare. Detta kan jämföras med 48 jiddischrelaterade kurser före satsningen inleddes. I tjänsterna ingick även genomförande av 52 kulturprogram med 1 769 deltagare. Projektet delfinansierade även av ett tredagars jiddischseminarium för 120 deltagare

⁴ SVT:s finska redaktion uppmärksammade projektet och en grupp som fortsatt att träffas och prata finska. Ruotsinsuomalaisten historiaa käsittlevä kurssi toi Ninan lähemmäs juuriaan.

<https://www.svt.se/nyheter/utiset/ruotsinsuomalaisten-historiaa-kasittleva-kurssi-toi-ninan-lahemmas-juuriaan>

samt en vecka med sommarkurser i jiddisch i samarbete med Sveriges jiddischförbund. Arbetet inleddes med att förbereda en konferens med anledning av firandet av 250 år av judiskt liv i Sverige. Därtill täckte projektbidraget vissa säkerhetskostnader.

Satsningen på kurser kring jiddischkultur har ökat intresset för språkkurser och antalet deltagare i jiddischkurser har mer än fördubblats. Under 2024 genomfördes tio språkkurser i jiddisch med sammanlagt 112 deltagare, varav sju kurser på fortsättningsnivå. Detta kan jämföras med 48 deltagare i fem jiddischkurser 2021, året före satsningen inleddes. Därutöver deltog 346 personer i annan verksamhet där språket som användes var jiddisch, vilket gav deltagarna möjlighet att använda och öva kunskaper inhämtade under språkkurserna. Sådan verksamhet förekom inte före satsningen. Övriga 62 kurser genomförda med projektbidrag har på olika sätt anknytning till jiddischkultur och utgör numer mer än hälften av folkhögskolans totala antal kurser. Kursutvärderingar visar att deltagarna skattar kurserna mycket högt.

Satsningen stärkte på olika sätt Paideias infrastruktur för att fungera som ett center för jiddisch och jiddischkultur. Folkhögskolans hemsida har förbättrats för att nå ut bättre till potentiella deltagare. Samlingarna av litteratur kring judisk kultur, språk och språkinläring utökades och ett biblioteksrum inrättades för samlingen på folkhögskolan. I samarbete med Sveriges Jiddischförbund inleddes även ett arbete med att kartlägga arkivkällor för svensk jiddischhistoria. Projektet avser att leta upp samlingar med jiddischmaterial runt om i Sverige och skapa ett digitalt arkiv som tillgängliggör dokumenten för folkhögskolans jiddischverksamhet liksom för en bredare allmänhet.

I ett parallellt projekt, finansierat med ett engångsanslag från Utbildningsdepartementet (U2023/03358), har folkhögskolan tagit emot 415 000 kronor för att ytterligare stärka kunskaperna om judisk kultur och judiskt liv i Sverige. Projektet syftar till att sprida judisk bildning till deltagare utanför Stockholm. Med projektbidraget kunde folkhögskolan för första gången genomföra fyra kurser i Göteborg. Förberedelser gjordes även för att påbörja verksamhet i Malmö. Folkhögskolan konstaterar att om det hade funnits fortsatt finansiering finns förutsättningar för att starta upp verksamhet av en omfattning som motiverar filialer i de båda städerna. Folkhögskolan beskriver att:

Dessa tre år med särskilda medel för de nationella minoriteterna har betytt oerhört mycket för Paideia folkhögskolas judiska profil. Det har inneburit att vi har kunnat satsa kraftigt på kurser och kulturprogram inom judisk kultur och

jiddisch. Det har lett till utveckling av nya verksamhetsområden och kursidéer, en ökad digital närvaro för att nå ut i hela landet, en ny regional närvaro i Göteborgsregionen, fler samverkansparter och mer synlighet för judisk kultur och jiddisch. Sammantaget så har det lett till Paideia folkhögskola står bättre rustad till att erbjuda fler personer kunskap om judiskt liv i Sverige och en möjlighet att delta i judisk kultur. Vi får ofta höra att detta var det första mötet de hade med det judiska och att de kände sig välkomna på en folkhögskolekurs som är öppen för alla. Det är också många gånger första steget till ett fortsatt engagemang.

Av romer, för romer, med romer

Södra folkhögskolan, 425 409 kronor

Tillsammans med romska deltagare i folkhögskolans allmänna kurs genomfördes en fördjupning i romsk kultur och språk. Återrapporteringen beskriver träffar som syftade till att stärka deltagarnas romska språk och identitet genom att behandla romsk historia och kulturarv, romsk terminologi, antiziganism, personliga erfarenheter av diskriminering och positiv romsk identitet med mera. Folkhögskolan genomförde även en romsk kulturfestival i samarbete med Helsingborgs kommun.⁵ Därtill rapporterar folkhögskolan att två fortbildningsdagar kring romsk kultur och minoritetsrättigheter genomfördes för folkhögskolans personal och deltagare med inbjudna talare. Folkhögskolan är föremål för ett uppföljningsärende som inte är avslutat. Eventuellt kan detta komma att påverka beskrivningen av utfallet. När folkhögskolan beskriver resultaten av projektet nämns:

Genom att lära sig nya ord och begrepp kunde deltagarna utöka sitt ordförråd och fördjupa sin förståelse för språket ... Det var utmanande i början eftersom de flesta är vana vid att använda svenska, särskilt i en miljö som skolan ... Fler deltagare på skolan vågade börja visa och tala om sin romska identitet, och i slutet av projektet såg vi en stolthet växa fram hos flera deltagare över deras bakgrund.

Konstkollo

Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, 336 127 kronor

Biskops Arnö Nordens Folkhögskola genomförde en sommarkurs, ”Konstkollo”, med fokus på kulturens koppling till språkens revitalisering. Med ambitionen att utveckla nutida uttryckssätt för nationell

⁵ Reportage om festivalen i Sveriges Radio, E romengo internatsionalno dive ani Helsingborg.
<https://www.sverigesradio.se/artikel/e-romengo-internatsionalno-dive-ani-helsingborg>

minoritetskultur möttes konstnärer från de fem minoriteterna och utforskade sin relation till delvis förlorade modersmål genom en serie workshoppar kring översättning, filmskapande och skrivande på nationella minoritetsspråk. Kursen hjälpte deltagarna att hitta samarbetspartner och nya drivkrafter för att utveckla konstnärliga praktiker med koppling till språken. Kursen genomfördes i samarbete med föreningen KOMA som arbetar med att utveckla metoder för språkrevitalisering. Kursutvärderingarna visar att kursen togs väl emot av de 23 deltagarna och praktiskt bidrog till språkens revitalisering. En deltagare rapporterade exempelvis att:

Jag börjar skriva dagbok på meänkieli och inspireras direkt att översätta mina egna tankar.

Minoritetsspråk i Luleå

Studieförbundet Vuxenskolan, 28 881 kronor

Studieförbundet Vuxenskolan genomförde två studiecirkelar på grundnivå i finska och en i meänkieli. Med hjälp av bidraget kunde tröskeln för deltagande sänkas genom att deltagaravgifterna togs bort. Tack vare satsningen har avdelningen sedan 2022 kunnat starta cirkelar i meänkieli för första gången och har expanderat cirkelverksamheten i finska. Ytterligare tre språkcirkelar var ursprungligen planerade under 2024 men ställdes in på grund av en sjukskrivning. Deltagarutvärderingar gav ett högt snittbetyg, 4,6 på en skala av 6 och det fanns ett tillräckligt underlag för att arrangera en fortsättningskurs.

Samisk terminologi och språkbud

Studieförbundet Vuxenskolan, 147 908 kronor

Studieförbundet Vuxenskolan genomförde ett projekt som har utvecklats i nära samarbete med sameföreningar i Arvidsjaur och Arjeplog. Sju studiecirkelar genomfördes kring samiskt hantverk och användes som tillfälle att lära sig och öva samisk terminologi kopplad till hantverket på umesamiska, lulesamiska, pitesamiska och nordsamiska. Utöver hantverkscirkelar hade ett flertal språkcirkelar och språkbud planerats men när ledaren gick på föräldraledighet hittades ingen ersättare och språkcirkelarna ställdes in. Till följd av personalneddragningar efter nedskärningar av statsbidraget genomfördes inte heller ytterligare aktiviteter som ursprungligen hade planerats i Arjeplog.

Revitalisering av nationella minoritetsspråk och kulturer

Studieförbundet Vuxenskolan, 310 000 kronor

Studieförbundet Vuxenskolan i Göteborg/Öckerö har genomfört språkkurser i kombinationer med identitetsstärkande aktiviteter och arrangemang som gett möjlighet att använda nationella minoritetsspråk. Totalt genomfördes elva språkkurser, åtta kurser kring kultur och hantverk samt åtta kulturprogram. Studieförbundsavdelningen har genom projektverksamheten skapat en profil med inriktning på nationella minoritetsrättigheter vilket numera reflekteras i avdelningens styrdokument och i ambitiösa planer på långsiktiga satsningar, bland annat ett kulturhus i Göteborg för nationell minoritetskultur. Samarbetet med kommunen kring tematiken har fördjupats liksom med organisationer som samlar nationella minoriteter.

Aktiviteter för att stärka små samiska språk

Studieförbundet Vuxenskolan, 1 314 905 kronor

Med hjälp av en heltidstjänst finansierad med projektbidrag har Studieförbundet Vuxenskolan i Vännäs byggt upp en omfattande verksamhet med fokus på samiska språk. Avdelningen har sedan 2022 utvecklats till att bli en framträdande aktör i arbetet med att revitalisera de mest trängda av de samiska språken, umesamiskan och sydsamiskan. Språkkurser har kombinerats med tillfällen att använda språken i kurser kring hantverk och kultur. Sedan 2022 har samma avdelning även genomfört insatser för att stärka infrastrukturen för revitalisering, bland annat genom att ta fram läromedel och digitalisera en större samling äldre kassetinspelningar av talad umesamiska som kunnat användas i kurserna. Ett nära samarbete har byggts upp med samiska organisationer. Efterfrågan på kurserna har varit hög och samiska språk och kultur har förankrats som en del av avdelningens långsiktiga verksamhet.

Totalt genomfördes under året verksamhet omfattande 225 träffar och över 1 000 studietimmar. 144 personer deltog i sex kurser i umesamiska varav en på fortsättningsnivå, samt i två nybörjarcirklar i sydsamiska. Därutöver deltog 489 personer i annan verksamhet där umesamiska eller sydsamiska användes och gav tillfälle att öva och använda språken. Reducerade eller helt borttagna deltagaravgifter har gjort det möjligt att bredda deltagarunderlaget. 30 studiecirklar genomfördes kring samiskt hantverk och även en kurs kring sydsamisk naturreligion. Nio föreläsningar organiserades kring samiska Ortsnamn, matkultur och historia.

Intervjuer som genomförts inom ramen för Studieförbundet Vuxenskolas utvärdering av verksamheten lyfter fram betydelsen av att skapa trygga mötesplatser.

Vi förstår av kontakterna med många deltagare att det behövs tillfällen att öva, prova och våga i kravlös miljö.

Studieförbundet Vuxenskolan rapporterar också att:

De stora avstånden i Västerbotten är en utmaning. Att kunna genomföra aktiviteter även långt ut på landsbygden, eftersom projektet gav oss resurser att skicka ledare dit de behövdes, har varit fantastiskt. Vi har kunnat erbjuda aktiviteter för deltagare som annars inte skulle kunna ha deltagit i något liknande.

Ubmejesámien giälla, Läromedel i Umesamiska

Studieförbundet Vuxenskolan, 34 500 kronor

I samarbete med föreningen Seniorsamerna har Studieförbundet Vuxenskolan utvecklat en lärobok och ett kursupplägg för studiecirkelar i umesamiska. Projektet har samlat in spridda material som använts av erfarna vuxenbildare, samt anpassat ytterligare material för vuxenbildning och har därefter sammanställt materialet tillsammans med nyskrivet material i en sammanhängande lärobok med tillhörande övningsmaterial. Fokus ligger på konversation och vardagsspråk. Projektet är en fortsättning på ett initiativ som inleddes under 2023 och under 2024 har materialet utökats samt testats i språkcirkelar före slutbearbetning. Materialet används nu i Studieförbundet Vuxenskolas språkkurser. Läroboken är även tillgänglig för förvaltningskommuner och bibliotek med flera som har intresse. Materialet utgör ett viktigt tillskott till infrastrukturen för en revitalisering av umesamiskan.

Sydsamiska i Dalarna

Folkuniversitetet, 49 640 kronor

Folkuniversitetet i Dalarna genomförde tre digitala kurser i sydsamiska på nybörjarnivå. Studieförbundsavdelningen har även tidigare genomfört språkcirkelar, men projektbidraget gjorde det möjligt att sänka deltagaravgiften vilket har lett till ett ökat söktryck och fler kurser. Med ett breddat deltagarunderlag har förutsättningarna för kurser på fortsättningsnivå förbättrats. Bidraget användes även till inspelning av ljudfiler som ackompanjerar läromedel för sydsamiska på fortsättningsnivå. Folkuniversitetet beskriver bland annat:

Många deltagare lyfte också hur otroligt glada de var att kursen fokuserade på uttal och konversation då många andra utbildningar mer fokuserar på teori. Vi hade till och med deltagare som valde bort kurser i samiska på högskolenivå för att gå vår kurs i stället. Ett viktigt resultat är också att kursen har möjliggjort det för många av deltagare att ta kontakt och hålla en konversation med sina samiska släktingar.

Språkkurser online i Sveriges minoritetsspråk

Folkuniversitet, 213 185 kronor

Folkuniversitetet i Malmö genomförde sex digitala nybörjarcirklar i meänkieli samt sex digitala cirklar i finska, varav en på fortsättningsnivå. Avdelningen hade inte genomfört några kurser i språken innan satsningen inleddes och projektbidraget gjorde att de vågade starta kurser utan att veta om underlaget var tillräckligt stort för att bära sig ekonomiskt. Deltagande i kurserna var gratis vilket sänkte tröskeln för deltagande och fler kurser än ursprungligen planerat kunde startas upp. Satsningen har gjort att studieförbundsavdelningen har etablerat kontakt med cirkelledare och att ett deltagarunderlag av en storlek som skapar förutsättningar för fortsatta språkcirklar har byggts upp.

Typiskt romska

Bilda, 696 899 kronor

Projektet *Typiskt romska* syftar till att stärka romsk identitet och språkutveckling bland unga romer. Kärnan i projektet är studiecirklar runt ett samtalsmaterial kopplat till Utbildningsradions TV-serie ”Typiskt romer”. Serien tar upp teman som fördomar, förebilder, traditioner, försörjning, identitet och rötter. Till samtalsmaterialet har under året ordlistor tagits fram relaterade till tematiken på olika romska varieteter: kelderash, lovori, arli och kaale. Under 2024 genomfördes nio studiecirklar med 81 deltagare, totalt omfattande 216 studietimmar: två i kelderash i Göteborg och Helsingborg, en i kelderash/svensk-romani i Göteborg, fyra i lovori i Göteborg (1) och Helsingborg (3), en i lovori/arli i Helsingborg, en i arli i Åstorp. Därtill genomfördes en heldags cirkelledarutbildning för tio romska cirkelledare. Tre föreläsningar organiserades kring språk och historia riktade till en romsk målgrupp; ytterligare en föreläsning på samma tema genomfördes för kommunalt anställda i Göteborg som möter romer i sitt arbete, dessutom organiserades två fortbildningstillfällen för personal från Bilda. Bilda har även tagit initiativ till ett romskt folkbildningsnätverk som samlar personal från studieförbund och

folkhögskolor med ett intresse för samarbete kring romska folkbildningsaktiviteter.

Utvärderingar vittnar om att projektet har tagits emot väl av deltagarna. Bilda rapporterar att:

Projektet har varit ett stort steg på vägen för att introducera folkbildningen till en ny målgrupp. Genom studiecirkel och föreläsningar har vi nått romska deltagare som tidigare inte haft kontakt med vår verksamhet. Informationen om projektet har spridit sig geografiskt och väckt intresse i flera städer, vilket har skapat nya möjligheter för framtida arbete. En särskilt viktig framgång är att vi har utbildat flera nya romska cirkelledare, som fått upp ögonen för Bildas projekt och visat intresse för att fortsätta bidra. Även om det tar tid att förankra folkbildningen hos målgruppen, markerar detta projekt ett betydande framsteg i att bygga förtroende och skapa långsiktiga relationer som stärker romani chib och den romska kulturen.

Resan

ABF, 144 974 kronor

ABF Kronoberg genomförde ett projekt som syftade till att öka kunskapen om resandefolket i den lokala historien. Kärnan i projektet var en rad kulturprogram skapade av resande: utställningen *De assimilerade* på arkivhuset i Ljungby med tillhörande samtal om att finna sina rötter. Inför utställningen genomfördes arkivstudier i Ljungby som resulterade i specialframtaget material till utställningen. Därtill genomfördes ett författarsamtal kring resandelitteratur, ett framträdande med resandevisor; en föreläsning om lokala platser med anknytning till resandehistoria samt en föreläsning av Franzwagner sällskapet kring resandehistoria. En broschyr och en informationskarta har publicerats kring lokal resandehistoria. ABF rapporterar att projektet har resulterat i att avdelningen har fått kontakt med resande som vill lära sig mer om resandehistoria liksom att en ny teaterföreställning har skapats utifrån berättelser som kommit fram genom projektet. Över 500 personer nåddes i de olika arrangemangen.

Stärka den romska identiteten i Skåne

Studiefrämjandet, 79 697 kronor

En studiecirkel med fokus på romska språk och musik genomfördes under hösten tillsammans med sex unga romer. Deltagarna träffades regelbundet för att tillsammans skriva sångtexter på romani chib och därefter spela in

sångerna i en musikstudio. Studiefrämjandet beskriver att det till en början var utmanande för deltagarna att uttrycka sig på romani chib men utvärderingar visar att deltagarna var mycket nöjda och fler träffar än ursprungligen planerat genomfördes. Studiefrämjandet genomförde även en familjedag i samarbete med en romsk dansgrupp i syfte att bredda sina kontaktytor mot den romska målgruppen. Evenemanget med drygt 50 deltagare uppmärksammades av Radio Romano vilket också bidrog till det syftet. Med tidigare projektanslag har Studiefrämjandet arrangerat studiecirklar, en studieresa till Auschwitz och en utställning kring romsk historia i syfte att skapa stolthet över språket och främja språköverföring över generationerna. Studieförbundet rapporterar att:

Projekten har gett oss förutsättningar att arbeta relationsskapande för att bygga tillit och förtroende mellan oss och de grupper och föreningar vi arbetar med. ... Med en målgrupp där många upplever social och ekonomisk utsatthet är det ett arbete som tar tid, vilket kan vara utmanande i den ordinarie verksamheten. Vi ser som ett resultat av projektet att vi etablerat förtroende och lagt en bra grund för att fortsätta samarbeten.

Revitalisering av finska i Uppsala/Västmanland

Studiefrämjandet, 326 499 kronor

Studiefrämjandet genomförde ett projekt där förbundets lokalavdelningar och finska föreningar i Uppsala och Västmanland samarbetade för att expandera verksamhet med en sverigefinsk målgrupp i området.

Under året genomfördes tre studiecirklar i vardagsfinska, tre kurser i föreningskunskap på finska, fyra skrivargrupper på finska, tre författarworkshops inför utgivning av en antologi kring sverigefinsk historia, två familjedagar med språkbud för att stimulera generationsöverföring, fyra bioföreläsningar med efterföljande samtal, tretton kulturprogram med musik, allsång och karaoke på finska, samt en kulturdag. Projektet är en fortsättning på ett initiativ som startade med stöd från utlysningen under 2022. Projektet har gjort att deltagarunderlaget för avdelningens finska verksamhet har expanderat kraftigt. Antalet deltagare nära fördubblades jämfört med 2023 och nästan tusen deltagare, i alla åldrar, deltog under 2024 vilket ger deltagarunderlag för fortsatt verksamhet. Avdelningen har byggt upp ett nära samarbete med finska föreningar och beskriver att:

Vi har under projektet etablerat oss som en viktig aktör och samarbetspart för kommuner med förvaltningsansvar för finska ... Genom utvärderingarna har vi fått kvitto på att det har gett ringar på vattnet och att föreningsmedlemmar och

övriga deltagare inspirerats av att fortsätta med olika nya arrangemang. Att målgruppen varit involverad i planeringen har också bidragit till att tröskeln är låg till att fortsätta delta och arrangera i samarbete med oss.

Deltagarutvärderingar nämner bland annat:

Vi är ganska många med finsk bakgrund som inte kan prata finska. Så jag tänkte att vi inte kan vara med i Finska Föreningen. Men nu är vi medlemmar och har börjat att läsa finska tillsammans här. Det är jättekul fast lite svårt. Man lär sig också av att lyssna på andra medlemmar som pratar finska.

Norra Lapplands minoritetssatsning

ABF, 231 687 kronor

ABF i Norra Lappland har genomfört ett projekt kring språk och kultur med ett stort fokus på hantverk. Två digitala språkcirklar genomfördes i nordsamiska, sju samiska hantverkscaféer omfattande 96 studietimmar genomfördes i Kiruna, två samiska författarsamtal i Pajala; två kulturcaféer kring samisk sång i Jokkmokk och i Kiruna; sex träffar med fokus på finsk musik, samisk litteratur eller tornedalsk musik genomfördes i Gällivare. ABF rapporterar att projektet har resulterat i ett ökat intresse för studiecirklar kring samiskt hantverk och ABF har nått nya deltagare och cirkelledare. Projektet har även resulterat i ett ökat intresse för minoritetskultur utanför målgruppen av nationella minoriteter.

Meänkielen keskus-Meänkieli Center

Tornedalens Folkhögskola, 416 000 kronor

Tornedalens folkhögskola genomförde ett projekt som syftade till att göra folkhögskolan till ett nav för språk och kulturfrämjande arbete. Ansökan lyfte fram att andra nationella minoritetsspråk har center som fungerar som en motor för språkets revitalisering medan ett sådant hittills har saknats för meänkieli. Initiativet reflekterar rekommendationer från *Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset*, vilken även lyfte fram folkhögskolans historiska ansvar i försvenskningen av Tornedalen. Som ett första steg har folkhögskolan förankrat idén om ett center hos organisationer och nätverk med ett intresse för meänkieli och en kärna av samverkande organisationer har nu beslutat att gå vidare med initiativet.

Under 2024 byggde folkhögskolan upp nya kurser som fokuserar på historia, hantverks- och mattraditioner. Deltagare i allmän kurs erbjuds en kurs i meänkieli omfattande 15 procent av den totala studietiden. Därtill

organiserades fyra öppna föreläsningar kring historia och kultur kopplade till minoriteten. Genom projektet har folkhögskolan fått tillgång till personal och samarbeten som gör att folkhögskolan nu kan fortsätta att utveckla en inriktning mot meänkieli. Ett samarbete kring nya kurser har även inletts med *Institutet för språk och folkminnen* (Isof).

Söktrycket till de nya kurserna har varit mycket högt, med långt fler sökande än tillgängliga platser. Utvärderingar bland kursdeltagare liksom nyhetsreportage vittnar om att kurserna har tagits emot väl⁶:

Så viktig och oerhört efterlängtat! Jag kan inte få nog av att lära mig mer om allt som rör vårt arv och vår kultur. Och att få möta andra i en liknande situation, som både har rötter och intresse i vår kultur. Tycker att kursens upplägg är mycket proffsigt, och att vi som deltagare har prioriterats i det upplägget.

För mig var denna kurs viktig. Jag gick in i detta ur ett släktforskningsperspektiv men det visade sig vara så mycket mer än så, den stärkte min identitet och jag har fått upp ögonen för en del av mig som jag vill fortsätta upptäcka.

Får mersmak och vill själv lära mig Meänkieli tillsammans med mina barn.

Samiska språksprånget

Sensus, 200 150 kronor

I samarbete med Stockholms sameförening genomförde Sensus nybörjarcirklar i lulesamiska, nordsamiska och sydsamiska. Två parallella serier av språkcaféer gav möjlighet att öva språket mellan cirkelträffarna. Dessutom genomfördes en kurs i samisk trådslöjd. Genom initiativet har Sensus fördjupat sitt samarbete med Stockholms sameförening, breddat sitt utbud av språkkurser och nått ut till fler deltagare och ledare.

Minoritetsspråk

Mångkulturella Finska Folkhögskolan, 449 457 kronor

Romska deltagare i folkhögskolans allmänna kurs och i yrkeskurser träffades en gång i veckan för att lära sig romani chib och utforska romsk kultur. Sammanlagt deltog 17 personer. Romska kulturaktiviteter med fokus på traditionell kultur och språk har organiserats för skolans samtliga deltagare och har även varit öppna för allmänheten. Två fortbildningstillfällen i romsk kultur och historia genomfördes för folkhögskolans pedagoger. Folkhögskolan genomförde även en kurs i finska med vårdinriktning omfattande 72 timmar för 29 deltagare samt en 120

⁶ Huhta, Linnea, *kurs om Tornedalen gav mersmak*. Minoritet.se.

timmars grundkurs i finska för 18 deltagare. Flera kulturprogram med fokus på finsk kultur och traditioner genomfördes med inbjudna föreläsare liksom studiebesök hos en finstalande förening och hos ett finskt äldreboende.

Folkhögskolan rapporterar att kursen i vårdfinska har gjort att deltagarna kan genomföra enklare konversationer med patienter i sitt yrke som vårdbiträden och deras anställningsbarhet inom Göteborgs stad har ökat genom detta. Vidare beskrivs hur projektet har gett deltagare som är romer en stolthet över att den romska kulturen lyfts fram och att projektet har skapat nyfikenhet kring det romska hos folkhögskolans icke-romska deltagare med resultatet att intresset från romska deltagare att delta i träffarna har ökat. Projektet har även gett folkhögskolan möjligheter att fördjupa kontakter med andra organisationer som arbetar för att stärka romsk kultur och språk.

Sverigefinnar som minoritet och stoltheten över mina rötter

Studieförbundet Vuxenskolan, 138 955 kronor

Studieförbundet Vuxenskolan genomförde ett projekt tillsammans med sverigefinska deltagare i Stenungssund, Tjörn och Uddevalla. Med projektresurser gavs möjlighet att expandera tidigare verksamheten geografiskt men också att konsolidera pågående verksamhet genom extra rekryteringsinsatser. En studiecirkel i finska genomfördes liksom två parallella serier av återkommande språkcaféer på finska. Dessutom organiserades en familjedag för att uppmuntra generationsöverföring av språket samt tre finskspråkiga kulturarrangemang. Utvärdering bland deltagare visar på en positiv respons med intresse för fortsatt verksamhet. Studieförbundet Vuxenskolan rapporterar att projektet har hjälpt dem att nå en större målgrupp med en bättre uppslutning än förväntat.

En viktig aspekt är att projektet skapat en gemenskap bland deltagarna, exempelvis genom att barn fick möjligheten att träffa andra finstalande barn, ibland för första gången.

Kurs i Pitesamiska

ABF, 12 563 kronor

ABF genomförde en studiecirkel i pitesamiska på fortsättningsnivå i Arjeplog under hösten, 7 kvällar å totalt 14 studietimmar. Med osäkerhet kring storleken på deltagarunderlaget är cirklar på fortsättningsnivå riskabla för studieförbundsavdelningen, men projektbidraget gjorde det möjligt att trots allt erbjuda kursen.

Samtalssamiska – med psalmer som språkverktyg

Bilda, 141 108 kronor

Bilda har utvecklat en tilläggsmodul till ett studiematerial i samtalssamiska som utvecklats med tidigare stöd från satsningen under 2023. I modulen ingår inspelning och filmning av sex psalmer från den sydsamiska psalmboken tillsammans med textning, övningsmaterial och gloslistor. Behovet av materialet har formulerats i nära samarbete med målgruppen och projektet är en fortsättning på ett långsiktigt engagemang hos Bilda. Bilda genomförde även fem kortare studiecirklar: två i lulesamiska, en i nordsamiska och två i umesamiska. Därtill organiserades ett språkcafé, ett samiskt högläsningstillfälle samt ett seminarium om språkrevitalisering. Bilda beskriver resultaten från projektverksamheten 2022 till 2024:

Före 2022 hade Bilda nord ingen fungerande verksamhet riktad mot samiska språket. Efter våra tre projekt finansierade av FBR under 22-24 har vi kartlagt behov, utvecklat material, metoder, nätverk, och kunskap att möta en efterfrågan på det vi upplever vara ett nyväckt intresse för sitt modersmål. Vi har nu genomfört studiecirklar kopplat till flera av de samiska varieteterna ... Vi har en bredare kännedom om grupperna, vi har utökat vårt kontaktnät i dessa och vi har byggt upp en verksamhet som kan fungera även utanför projektmedelsfinansiering.... den verksamhet vi utvecklat kan stå på egna ben med relativt enkla medel, vilket ökar chansen för att resultatet verkligen kan leva vidare på egen hand. ... Människor berättar att de här vågar börja tala sitt språk då de får mötas digitalt med likasinnade. Många har kunskaper i språket men har svårt att hitta naturliga ställen att tala samiska på i vardagen och därför kan det vara svårt att utveckla talet och våga använda sina kunskaper.

Finland 107-årskalas

Folkuniversitetet, 34 503 kronor

Folkuniversitet genomförde en familjedag i Södertälje med 76 deltagare i syfte att stimulera språköverföring över generationerna och öka intresset för studieförbundets finska cirkelverksamhet. Med hjälp av projektbidrag

kunde fyra gratis prova-på tillfällen erbjudas och omfattningen på cirkelverksamheten kunde utökas med fler timmar. Totalt genomfördes fem studiecirklar varav en på fortsättningsnivå. Folkuniversitetet rapporterar om att familjedagen uppmärksammades i lokalpressen och resulterade i dialog med Södertälje kommun om långsiktigt samarbete kring finskt språk och kultur.

